

Närkes Kils kyrka Axbergs församling

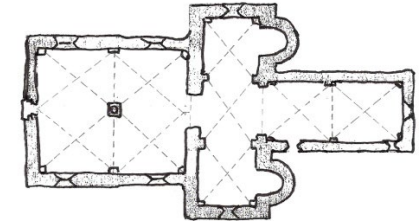
Historik

1100-tal

Kils kyrka är ovanligt stor för att vara en landsortskyrka. Dess storlek och påkostade arkitektur vittnar om att man börjat utnyttja Bergslagens naturrikedomar på 1100-talet. Den har varit moderkyrka för ett område som omfattade delar av Lekebergslagen, nuvarande Närkes Kil och västra Västmanland till gränsen mot Nås i Dalarna. Inom detta område hölls lokala gudstjänster i små gruv- och hyttkapell. Men vid de stora högtiderna har man samlats i huvudkyrkan, såväl lekmän som präster och säkerligen fyllt denna till sista plats. Kyrkans byggnadshistoria är ej fullt klarlagd men man har slutit sig till följande byggnadsgång i stort: Under 1100-talet planerade församlingen en kyrka som skulle bestå av kor, tvärhus och ett långhus. Vid århundradets slut var kor och tvärhus med absider uppförda. (Absid = halvrund utbyggnad)

1200-tal

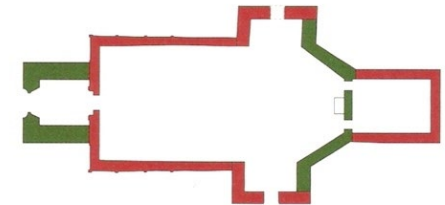
Efter ett långt uppehåll (ca 1270) byggde man till ett kvadratisk långhus med tak som bars upp av fyra kryssvalv vilande på en rund mittpelare och konsoler i väggarna. Kyrkans huvudingång blev från väster genom en konstfull huggen portal (numera inne i tornet). Koret förlängdes också och alla väggar dekorerades med kalkmålningar, vars höga konstnärliga halt framgår av de äldre bilder som fortfarande finns att se ovanför sakristian. (mer om detta under "Målningarna").

Grundplan av medeltidskyrkan före ombyggnaden 1779–1780. Streckade linjer markerar valvbågar

1700-tal

1779–1780 fick kyrkan sitt nuvarande utseende vad grundplanen beträffar. Medeltidskyrkan omgestaltades i gustaviansk stil efter ritningar av C.F Adelcrantz. Valven revs och ersattes av ett putsat tunnvalv av bräder.

De röda linjerna markerar medeltidskyrkans väggar och de gröna tilläggen 1780

Det långa koretets östra del avdelades till sakristia med ett lägre tak. Korets västra del och tvärskuppen byggdes om så att koret fick sin nuvarande tresidiga utformning. I väster uppfördes ett torn under ett lågt tak.

1800-tal

1898 utfördes en tidstypisk inre restaurering under ledning av arkitekt J.W. Kajerdt, Eskilstuna. Väggarna dekorerades med kvadermålningar och schablonmålade lister. Rester av schablonmålningar kan ses i en nisch under altaruppsatsen.

1900-tal

1909 fick tornet sin nuvarande spira.
1931 målades väggdekorationerna från 1898 över.
1952 genomfördes en invändig renovering, under ledning av Einar Lundberg, med strävan att återställa en äldre interiör.
1981 byggdes väntrum, WC med mera under läktaren.

2000-tal

2006 genomfördes en inre renovering under ledning av arkitekt Jerk Alton. Den gamla altaruppsatsen med motiv fritt efter ”Kristi gravläggning” (Caravaggio) byttes ut och finns nu uppe på orgelläktaren.

I den nya altaruppsatsen inramas tre målningar av en nyklassicistisk omfattning med kolonner och listverk. Några mindre träfigurer från 1600-talets predikstol föreställande Kristus och två evangelister har infogats till altaruppsatsen. Det gamla fasta altaret vid korets östra vägg togs bort och ersattes med ett fristående altare av kalksten. Som altarskiva användes den profilerade släthuggna kalkstenskiva som sedan medeltiden suttit på södra korsarmens västra vägg. Tunnvalvet över långhus och kor

målades i en blå nyans och skugglisten fick en markerad grå ton. Bänkinredning från 1898 byggdes delvis om och fick ny färgsättning.

Lösa inventarier

Helgonskåp, ett franskt skåp med apostel eller helgon (1300-tal).

Sankt Olofsbild i trä (1300-tal)

Medeltida **ekstol** (biskopsstol)

Fattigbössa av trä.

I södra korsarmen en snidad och målad vapensköld med ätten **Anreps sköldmärke**, en mankam.
I tornet finns 16 begravningsvapen för släkten Anrep. Släkten Anrep äger även en gravkammare under södra korsarmen.

Timglas från 1705 med ståndare från 1943

Ljusplåtar av mässing

Svart mässhake, sammet från 1848

Röd mässhake, sammet från 1782

Kormatta Judith Johansson

Dopträdet är tillverkat av Bertil Vallien, Boda smide

Orgel

Orgeln är byggd av Olof Hammarberg 1960 bakom en fasad av Pehr Schiörlin som byggde Kils första orgel 1801–1803.

Detaljer från medeltidskyrkan

Portalen i väster inne i tornet. **Konsoler** som uppburit valvbågar men som nu är stöd för läktaren.

Kalkmålningar från tidigt 1300-tal ovanför sakristian där man också kan se kvarlämnade delar av kryssvalven över koret.

Altarahäll i norra korsarmen förmodligen från absid i södra korsarmen.

Rosettkalksten på norra väggen i sakristian.

Utanpå kyrkan kan man se diverse rester av arkitektoniska utsmyckningar från olika bygg-

nadsperioder bland annat **rundbågefris** och **lisenser** på sakristians södra vägg.

Ovanför sakristian finns en del museala

föremål: En straffstock som stått utanför kyrkan.

Ett hissblock för byggnadsmaterial.

En manual från förra kyrkorgeln.

Målningarna ovanför sakristian

Under hösten 2012 börjades ett arbete med att konservera 1300-talskalkmålningarna ovanför sakristian. På norra sidan återfinns en ”Bebådelsescen” där Ängeln Gabriel hälsar Maria. Scenen är inramad av ett flertal avancerade dekorationsmönster. En annan ängel hållande ett språkband blev synlig på östra väggen. Gestalternas rörelse, draperingen, ornamentdekorationernas utformning är så avancerade att de bör betraktas bland landets förnämsta.

Svenska kyrkan

AXBERGS FÖRSAMLING

Kyrkvägen 4A

703 75 Örebro

019-20 93 00

www.svenskakyrkan.se/axberg

www.facebook.com/axbergsforsamling